

Сташук О., кандидат педагогічних наук,
професор,
Рівненський державний університет
(м. Рівне)

ДИПЛОМНА РОБОТА ЯК ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ)

Без малого 30 років – такий «стаж» художньо-педагогічної діяльності колективу мистецької кафедри. Накопичений досвід дозволяє проводити системні аналізи та узагальнення окремих показників роботи, в тому числі й практики виконання дипломних робіт як творів декоративно-прикладного мистецтва. В даній статті проводиться спроба системного мистецтвознавчого аналізу окремих дипломних робіт студентів кафедри минулих років у контексті створення художнього образу. Цілеспрямованих аналітичних досліджень щодо особливостей та специфіки виконання дипломних робіт, а також і створення художнього образу в дипломних роботах студентів кафедри не проводилося.

В окремих періодичних виданнях публікувалися замітки переважно інформаційного характеру про діяльність кафедри, про розвиток декоративно-прикладного мистецтва в регіоні, про різноманітні мистецькі події в краї. При цьому побіжно йшлося й про заключний етап процесу навчання, про виконання студентами-випускниками дипломних проєктів у вигляді творчих робіт. Акцентувалося переважно на тематичному спрямуванні дипломних робіт, на можливості творчої інтерпретації тієї чи іншої теми. Так, наприклад, розгорнута характеристика дипломних робіт запропонована автором даної статті [3, с. 175]. Але питання створення художнього образу, відповідність форми та змісту в дипломних роботах студентів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ спеціально не виокремлювалась та не досліджувалась.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати окремі аспекти створення художнього образу в дипломних роботах студентів минулих років кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ, встановити наявність дотримання принципу відповідності форми і змісту.

«Фахова підготовка студентів завершується виконанням бакалаврських та магістерських завдань у вигляді творчих робіт, в найбільш довершений твір декоративно-прикладного мистецтва. Студент-випусник прагне виконати свій твір змістовним та досконалим, із обов'язковим «прочитанням» художнього образу» [2, с. 100]. Таке завдання є підсумковим, воно визначає рівень фахової підготовки кожного студента-випусника [5].

Художній образ виступає загальною категорією художньої творчості, він є формою відтворення, тлумачення та освоєння життя шляхом створення естетично-цінних об'єктів. У більш загальному сенсі художнім образом є спосіб існування твору із усіма властивими для нього компонентами – виразністю, значущістю, завершеністю та ін., особливою формою естетичного освоєння світу, за якої зберігається його предметно-чуттєвий характер, його цілісність, життєвість, конкретність [3, с. 68]. В дипломних робіт студенти створюють художній образ у його матеріалізованому відтворенні, та освоюють світ за законами естетичного сприйняття. «Правильна і вдала побудова художнього твору згідно з основними композиційними закономірностями, дотримання ритмічності та врівноваженості

композиційних елементів, досягнення загальної гармонії та художньої виразності у процесі створення художнього образу – такі важливі завдання вирішують студенти» [2, с. 99].

Таким чином, процес виконання дипломної роботи та створення художнього образу в ній означає відображення об'єктивної дійсності у суб'єктивній формі. Тому студентам означеної спеціальності притаманні образи-враження, образи-уявлення, образи уяви, пам'яті тощо, які у процесі роботи розвиваються та взаємодоповнюються.

Повноцінний художній образ у творі можливий лише за умови єдності змісту та форми – особливих філософських категорій. Зміст є визначаючим у творі, він представляє єдність усіх складових елементів об'єкта, його властивостей, внутрішніх процесів, зв'язків, протиріч, тенденцій. Зміст художнього твору є яскравим свідченням існування діалектики об'єктивного та суб'єктивного, адже, відображаючи певні процеси та явища, митець обов'язково висловлює своє ставлення до них у контексті свого світосприйняття. Структура змісту художнього твору є синтезом таких важливих компонентів, як тема, ідея, емоційно-естетичне сприйняття та оцінка зображуваних явищ [1, с. 254].

Формою є спосіб вираження та існування естетичного змісту, його внутрішньою організацією, або ж конкретною структурою художнього твору, яка утворюється за допомогою специфічних образотворчо-виражальних засобів для виявлення та втілення змісту – кольору, світлотіні, композиції, фактури, перспективи та інших. Тобто, форма – це зовнішня оболонка художнього твору, зовнішній обрис, за допомогою чого митець розкриває його зміст. У дипломних роботах наших студентів формою виступає творча робота у вигляді гобелену, батику, різьблення, кераміки та інше [4, с. 305].

У закінченій дипломній роботі – в художньому творі його форма виражає зміст, значення. Якби форма не підпорядковувалася змісту, вона зруйнувалася б у своєму значенні, або ж повинна була б набрати іншого змісту чи смислового відтінку. Розглянемо коротко деякі дипломні роботи, зупиняючись на окремих аспектах композиційно-змістового характеру.

Так, через створений художній образ у дипломній роботі «Крила» (освітнього ступеня «магістр») студентка Дарина Павлюк прагне розкрити вплив міграційних процесів на суспільство, привернути увагу до цієї соціальної проблеми. За допомогою наукового дослідження та створеного художнього образу у вигляді розгорнутих крил (в керамічній техніці), авторка прагне передати усю важливість впливу міграційних процесів на суспільство. Ключова мета – дослідити міграційні процеси, що відбувались і відбуваються в Україні, з'ясувати їх вплив на соціально-економічну ситуацію в країні, дослідити стан розкриття теми міграції як соціальної проблеми, а також визначити позитивні та негативні наслідки міграційних процесів.

Студент Микола Рябушко (освітнього ступеня «магістр») виконав декоративний пласт з дерева технікою художнього різьблення, на якому подав стилізоване зображення пов'язаних з князями Любомирськими архітектурних пам'яток міста Рівне. Створений художній образ культурно-мистецького та архітектурного спадку міста цілком узгоджений з науковою темою дослідження – «Культурно-мистецька спадщина князів Любомирських: історія та сучасність». В даній роботі проаналізовано зміни, які родина Любомирських впроваджувала упродовж періоду їхнього володіння містом, проведено короткий

мистецтвознавчий аналіз архітектурних пам'яток, безпосередньо пов'язаних з родиною Любомирських.

Створений Іриною Дибач художній образ у вигляді двох стилізованих людських облич (в керамічній техніці) покликаний привернути увагу до глобальних проблем екологічної кризи, спрямувати особистість на досягнення високоморальних якостей у взаємодії з природою. В самій композиції бачимо повторення різних за розмірами та формою елементів, об'єднаних подібними ознаками. Пустота між лініями має заповнюватися повітрям і створювати візуально легке сприйняття. Лінії утворюють різноманітні просторові форми, внизу вони є більшими за масою, але у висоту їх розмір зменшується, створюючи певний ритм. Робота асиметрична, асиметрія використана з метою посилення виразності форми та її гострішого емоційного впливу на людину. Умовні розгалуження асоціюються із зображенням кровоносних систем, одна з яких здорова, друга – деформована; розгалуження гілок, з яких одні наділені енергією життя, інші – зламані, засохлі, вселяють безнадійність, кінець усьому живому.

Зовсім інший характер художнього образу в роботі «Вітряки долі» (гобелен), яку авторка Тетяна Басалига будує на основі художньо-асоціативних вражень. Створені декоративні елементи органічно входять в цілну композиційну структуру, вони віддалено нагадують окремі віхи життя людини у поєднанні із складними соціально-історичними перипетіями, притаманними виключно для української нації, її різноманітних драматичних сторінок. Художній образ тут неначе завуальовано в глибокий змістовний підтекст, художниця не одразу вводить глядача у складний світ власної образності, а дозволяє йому відкрити інші, аналогічні, візії. Напевно, цьому великою мірою сприяє запропонована кольорова гама – охристо-блакитно-срібляста, далеко не яскрава та насичена, а навпаки – стримана, глибока, навіть утаємничена. Художній образ зовсім не втрачає від цього, а навпаки, набуває особливої художньої привабливості та органічності.

Отже, короткий розгляд деяких дипломних робіт дозволяє зробити наступні висновки. Створені художні образи є відображенням загальних тенденцій сучасної вітчизняної культури, для якої притаманні безпосередність та відкритість, несподівані композиційні рішення. Молоді митці орієнтуються на вагомні події, явища, на проблеми та виклики, які стоять перед українським суспільством. Можемо стверджувати про те, що матеріали дипломних робіт студентів РДГУ дають максимально повну уяву про сучасну молодіжну творчість у галузі декоративно-прикладного мистецтва, слугують засобом утвердження вітчизняного мистецтва в багатьох його аспектах.

Список використаних джерел

1. Вісник Львівської національної академії мистецтв. Львів: ЛНАМ, 2006. Вип.17. 368 с., іл.
2. Творчість та наукою утверджуємо / Упор. С. І. Шевчук. Рівне: Волинські береги, 2013. 204 с., іл.
3. Мистецькі обрії 99: Альманах: *Науково-теоретичні праці та публіцистика* / Академія мистецтв України / Гол. наук. ред. І. Д. Безгін. К.: КНВМП «Символ-Т», 2000. 440 с.
4. Мистецтвознавчий автограф / Головн. ред. Г. Г. Стельмашук. Львів: ЛНАМ, 2010. Випуск 4-5. 400 с., іл.